

Posudek oponenta diplomové práce

Jméno diplomantky: **Kateřina Pukovcová**

Téma a rozsah práce: **Diskriminace na základě pohlaví a limity práva**, 50 stran textu

Datum odevzdání práce: 22. dubna 2009

Diplomantka si zvolila velmi aktuální téma, které je ve středu pozornosti českých politiků (jednání o antidiskriminačním zákoně), médií (první veřejně známé soudní spory v ČR), právní vědy (srov. zejména zásadní dílo M. Bobka, P. Boučkové, Z. Kühna a dalších Rovnost a diskriminace z roku 2007, jakož i český překlad knihy S. Fredmanové Antidiskriminační právo) i dalších společenských věd. To je výhoda i nevýhoda. Výhoda v tom, že práce nemusí zapadnout, protože se stává částí aktuální diskuse. Nevýhoda v tom, že se zužuje prostor pro to, aby práce přinesla něco opravdu nového. Na tomto místě lze ocenit vhodný výběr tématu; diplomantka se v dané problematice výborně orientuje, a proto je její práce na aktuální téma rozhodně užitečná. K důsledkům nevýhody se dostanu.

Diplomantka v úvodních částech prokázala výborné teoretické znalosti, týkající se antidiskriminačního práva i ochrany základních práv, jakož i poznatků společenských věd o genderové problematice. Velmi přesně rekapituluje podstatné poznatky a pojmy z výše zmíněných knih Rovnost a diskriminace a Antidiskriminační právo, jakož i z díla významných anglicky píšících teoretiků Sadurského, MacKinnonové a Posnera. V části práce líčící postavení žen ve společnosti na základě prací z oblasti sociologie, gender studies a feministické teorie se poprvé projevuje určitá slabina práce, spočívající v určité jednostrannosti předkládání faktů. Jako příklad lze uvést nekriticky převzatý údaj na str. 29, že podle prognózy OSN by se při dosavadním tempu uplatňování politiky zrovnoprávnění vyrovnal podíl mužů a žen ve vedoucích politických a hospodářských funkcích teprve v roce 2490, což diplomantku vede k závěru, že aktivní antidiskriminační opatření jsou oprávněná a nezbytná. Podle mého názoru diplomantka nedostatečně uvážila, že hodnota podobných prognóz na téměř 500 let dopředu je v oblasti vývoje společnosti velice pochybná; kladu otázku, co by asi šlo usuzovat o dnešní společenské situaci v roce 1528.

Domnívám se, že ve vědeckém pojednání i o ožehavých politických tématech je třeba postupovat *sine ira et studio*, byť je zřejmé, že absolutizace požadavku hodnotové neutrality není dnes možná ani účelná. Přesto se domnívám, že je porušením *legis artis* ve vědě, je-li naznačováno, že opačné názory na problematiku diskriminace žen jsou důsledkem nevzdělanosti jejich nositelů (srov. na str. 33 neurčitý a nedostatečně citovaný odkaz na názory poslanců, senátorů a prezidenta republiky při projednávání antidiskriminačního zákona jako doklad toho, že šíření informací a vzdělávání jsou v naší společnosti skutečně nezbytné, nebo na str. 46 odušení diplomantky, navíc nepodložené příklady, že soudní posouzení diskriminačních sporů ukazuje na nepochopení diskriminační problematiky soudci). Tato moje výtku, jakkoli závažná, je však poněkud relativizována tím, že v lidskoprávní oblasti jsou podobná vyznění odborných textů poměrně častá.

Diplomantka dále pojednává o jednotlivých formách předcházení diskriminaci na základě pohlaví tak, jak se vyskytují v zahraniční legislativě i teorii, a poměrně důkladně a kriticky rozebírá aktuální návrh antidiskriminačního zákona, vetovaný prezidentem republiky. I při hodnocení možné budoucí právní úpravy jsou však poněkud opomíjeny protichůdné principy a hodnoty a princip zákazu diskriminace na základě pohlaví je leckdy absolutizován. Takto například chybí upozornění na případná rizika (porušení rovnosti zbraní, zahlcenost soudů, zvýšené výdaje státu) spojená se svěřením *actio popularis* v diskriminačních věcech

nevládním organizacím, budou-li dle návrhu diplomantky navíc osvobozeny od soudních poplatků (str. 48).

Diplomantka výstižně charakterizuje judikaturu Evropského soudního dvora k zákazu diskriminace na základě pohlaví (str. 35-37) a korektně rozebírá nález Ústavního soudu ČR č. 419/2006 Sb. o převrácení důkazního břemene u diskriminačních sporů. Není však věnována pozornost judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. V samotném závěru práce (str. 52-53) se diplomantka velmi stručně kriticky vyjadřuje k rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 ve věci Čaušević; tento rozsudek, z jehož citace není zřejmé, zda je veřejně přístupný, je kritizován na odchýlení se od názoru Ústavního soudu z výše citovaného nálezu. Způsob, jakým to diplomantka činí, však neumožňuje posoudit, zda je její kritika oprávněná. Napadá především větu z odůvodnění rozsudku „Je to vždy žalobce, kdo je především povinen prokázat rozdílné zacházení na základě zakázaného důvodu“ a tvrdí, že žalobce má jen povinnost předložit soudu skutečnosti nasvědčující tomu, že došlo k diskriminačnímu jednání. Ústavní soud však v citovaném nálezu formuluje výrazně přísnější požadavek: „Tato osoba v soudním řízení musí nejen tvrdit, ale i prokázat (sic!), že s ní nebylo zacházeno obvyklým, tedy neznevýhodňujícím způsobem. Neprokáže-li toto tvrzení, nemůže v řízení uspět.“ I tento příklad ukazuje, že diplomantka se v práci soustředí spíše na obecnější teze a obvykle se nepouští do výkladu konkrétních juristických problémů, a pokud ano, pak ne zcela přesvědčivě (sníženou pozornost věnovanou juristické preciznosti textu dokládá i občasná ledabylá terminologie; odborný právnícký text by neměl používat nepřesný obrat „najmout advokáta“, viz str. 47). Navrhují, aby jednou z otázek diskutovaných při ústní obhajobě byl důkladný rozbor rozsudku Čaušević na základě jeho textu; diplomantka by tak měla příležitost prokázat na konkrétním případě, jak hluboce pronikla do právní roviny této problematiky, jež je vzhledem k tématu práce klíčová.

Pokud jde o hodnocení formální stránky práce, je třeba uznat, že práce je jazykově téměř bezchybná, stylisticky zdařilá a v zásadě vyhovuje i formálním požadavkům na odborný text. Pracuje s rozsáhlým souborem relevantní literatury, která je většinou řádně citována. Pouze na několika místech autorka rezignovala na uvedení čísel stran (str. 19, 43), případně citovala způsobem ztěžujícím identifikaci zdroje (např. na str. 45 uvedení § 2687 návrhu občanského zákoníku, aniž je zřejmé, o kterou verzi návrhu jde). Větším prohřeškem je citace článků z časopisu Právník z roku 1921 a 1929, aniž je uveden autor a název (str. 19).

Závěrem bych rád upozornil, že jsem se snažil pojmout posudek skutečně jako oponentský, tedy upozorňující především na nedostatky práce. Formulované výtky však nic nemění na tom, že předložená práce je velmi dobrá, pojednávající o významném a aktuálním tématu, opřená o slušný teoretický základ, přihlížející k různým proudům nejen právní vědy a prokazující diplomantčinu výbornou orientaci v problematice. Proto doporučuji práci k obhajobě a předběžně navrhuji její hodnocení klasifikačním stupněm **velmi dobře**.

V Praze dne 15. května 2009

JUDr. Mgr. Jan Wintr, Ph.D.